

Dialognotat:
**Skanderborg Kommunes mulige deltagelse
i aktionsforskning: "Folk og Forskere i Ry", m.m.,
på Inger og Wagns Gård på Kildebjerg Ry**

En gruppe initiativtagere, som blandt andet omfatter lokale nøglepersoner i Ry og rehabiliteringsforskere på MarselisborgCentret i Aarhus, planlægger et center til innovativ sundhedsforskning og -udvikling på den historiske Gl. Rugaard i Kildebjerg Ry. Gården og aktiviteterne på og omkring den skal drives af en selvejende institution, der har fået navnet "Inger & Wagns Gård" efter de seneste ejere. Dette dialognotat er et oplæg til, hvordan Skanderborg Kommune kan underbygge og deltage i projektet.

Aktiviteterne vil med stor sandsynlighed være meget forskelligartede, men alle sammen sigte på at finde hensigtsmæssige veje og sammenhænge for udvikling af forebyggelse og rehabilitering, der opstår som resultat af et tæt samarbejde mellem beboere i Ry-området, sundhedspraktikere og -forskere. Aktiviteterne samles under en fælles programparaply: "Folk og Forskere i Ry".

Lige ved siden af den gamle gård planlægger PensionDanmark i samarbejde med Realdania byggeri af op til 90 "Livsstil 50+" lejeboliger. Byggeriet starter i år. De kommende lejere i disse boliger vil med stor sandsynlighed have ressourcer, der blandt andet kan komme til gavn i et samarbejde med "Folk og forskere i Ry".

Skanderborg Kommune kan medvirke i programmet "Folk og Forskere i Ry" under den selvejende institution "Inger og Wagns Gård" på Kildebjerg Ry ved at:

- indgå aktivt i aktionsforsknings- og andre forsknings- og udviklingsprogrammer, der har hjemsted på Inger & Wagns Gård.
- deltage som stifter af den selvejende institution "Inger & Wagns Gård" på linje med andre initiativtagere som f.eks. civilsamfundsgrupperinger, lokale foreninger, offentlige virksomheder, andre selvejende institutioner, private virksomheder og privatpersoner.

- tage initiativer sammen med de øvrige arbejdende fællesskaber på Inger & Wagns Gård.
- yde bidrag til den økonomiske drift af "Inger & Wagns Gård" gennem husleje svarende til kommunens udnyttelse af areal og faciliteter.
- indgå i en styregruppe, der støtter og rådgiver den daglige ledelse af aktiviteterne på "Inger & Wagns Gård".
- afholde egne omkostninger, herunder lønudgifter, forbundet med kommunens aktiviteter og engagement i "Folk og Forskere i Ry", i det omfang omkostningerne ikke dækkes af relevante eksterne fondsbevillinger.

Eksempler på aktivitetsområder:

- **Aktionsforskning som paraply på tværs af fag og funktion.** Aktionsforskning kan være hængslet mellem forskere, sundhedspraktikere og beboere, fordi alle parter i aktionsforskning er aktive deltagere i et arbejdsfællesskab. Derfor er der også forskere der foretrækker at kalde aktionsforskning for 'handlingsforskning'. I aktionsforskningsregi kommer man ikke for at observere og betragte hinanden, men for i fællesskab at bruge muligheden for, at kompetencer og samproduktion kan realiseres.
- **Folkesundhedsforskning i forebyggelse og rehabilitering.** I stort omfang udføres folkesundhedsforskning i dag af kliniske forskere på forskningscentre. Med aktiviteterne på Inger & Wagns Gård er der mulighed for, at de kliniske forskere på daglig basis møder "folkets sundhed" og folkene bag. Der er i de seneste år kommet meget større bevægelse i modeller for partnerskaber og samarbejder på tværs af sektorer. Socialstyrelsen har i en publikation fra 2017 forsøgt at give en oversigt over de mest aktuelle former for samarbejde. Af de beskrevne modeller er det mest relevante udgangspunkt for "Folk og forskere i Ry" 'samproduktionsmodellen', som beskrives sådan her: "...Ligeværdigt og kontinuerligt samarbejde om at udvikle, gennemføre og evaluere velfærdssydelse i en samlet kæde eller cirkelbevægelse, som kan gentages – kan gennemføres 1:1 eller som flere til flere personer og aktører. Ofte i et længere tidsperspektiv og uden projektkarakter...adresserer magt og styring og kan være transformativ i forhold til roller...tager form af en 'produktionsform' frem for en inddragelsesmetode..."¹ Samproduktionsmodellen er nævnt her som et relevant princip og udgangspunkt. Samarbejdet mellem folk og forskere vil i praksis finde flere forskellige organiseringsformer.
- **Medborgerforskning/Citizen Science.** Begrebet og praksis er under hastig udvikling, men dækker først og fremmest over borgeres aktive deltagelse i forskning på enhver måde, der kan gøre gavn for resultater og metoder. Traditionelt har medborgerforskning udført indsamling af data, men i dag bruges metoder, hvor medborgere har aktiv indflydelse på alle områder af forskning.
- **Forlagsvirksomhed m.v.** Forventningerne til aktiviteterne under "Inger & Wagns Gård" er høje, og med dem kommer en naturlig forpligtelse til at formidle resultater, nye perspektiver og problemstillinger. En publikationsvirksomhed integreret med "Folk og Forskere i Ry" kan tage ved lære af f.eks. den canadiske "Mythbusters", der tager luften ud af mange almindelige fejlforestillinger om helbred og sygdom, af den britiske NGO Young Foundation's publikationer og andre tilsvarende med stor erfaring på området.

- **Knowledge brokering seminarer o.lign.**² Hovedfokus for aktiviteterne på Inger & Wagns Gård vil være mødet mellem folk og forskere og deres udviklingsarbejde. For at sikre udviklingsarbejdets gennemslagskraft og feedback fra beslutningstagere og dem, der bruger den opnåede viden, vil der blive afholdt en række tilbagevendende seminarer og møder mellem folk, forskere, politikere og sundhedsprofessionelle.
- **Kulturvirksomhed og andre aktiviteter, der ikke traditionelt hører under sundhedsområdet.** I Sverige, UK og flere danske kommuner er der flerårige forsøg i gang under overskriften 'kultur på recept'. Sats-puljen har finansieret et projekt, og Herning Kommune kører et tre-årigt forsøg på kommunens egen finansiering. Forsøgene er udtryk for erkendelse af, at mange almenmenneskelige og mellemfolkelige aktiviteter har helbredende, behandlende og rehabiliterende effekter – og i mange tilfælde kan forstærke øvrige former for behandling eller træde i stedet for dem. Vi har brug for i langt højere grad at basere vores tilgang til sundhed på en forståelse af fællesskabets potentiale og virkemidler. Det gælder f.eks. også tilgangen til demens, hvor det, som på så mange andre sundhedsområder, gælder, at et aktivt hverdagsliv i fællesskaber har afgørende betydning for forebyggelse og rehabilitering. Ry og området omkring er rige på civilsamfundsaktiviteter på et bredt kulturspektrum – etableret såvel som det hjemmegjorte - og vil være velegnet til at demonstrere nye tilgange i praksis.
- **Aktiviteter opstartet og drevet af det lokale civilsamfund.** Der er en tendens til at fokusere på sundhed i de såkaldte udsatte områder. Civilsamfundsorganiseringer kan bygge bro på en måde, som offentlige organisationer og privatfinansierede virksomheder ikke formår. Et eksempel er "Healthy n Happy" i Rutherglen udenfor Glasgow i Skotland, hvor man på den ene side formår at få kultur og sundhed til at gå hånd i hånd – og samtidig udnytter potentialet i samarbejde på tværs af boligområder med overvejende velstående familier og andre områder med lav boligstandard og lave indkomster.³

Listen er ikke udtømmende. Den forventes at vokse og ændre sig undervejs i takt med udbygning af samarbejder, indhentning af erfaringer, m.m.

En arbejdsgruppe, der skal være med til at opbygge og organisere aktiviteterne i "Inger og Wagns Gård", er under etablering. Nøgelpersoner på forskersiden er:

- Claus Vinther Nielsen, DEFACTUM/MarselisborgCentret, lærestolsprofessor i socialmedicin og rehabilitering ved Institut for Folkesundhed, Aarhus Universitet/AUH, og professor ved Klinisk Socialmedicin og Rehabilitering, Hospitalsenhed Vest
- Charlotte Handberg, seniorforsker, Cand.San. og Ph.D. MarselisborgCentret/Institut for Folkesundhed, Aarhus Universitet

Arbejdsgruppen suppleres løbende op, og det vil også være vigtigt med deltagelse af ledende fagpersoner og specialister fra Skanderborg Kommune.

Eksempler på eksterne nøglepersoner, der er interesseret i at indgå i "Folk og Forskere i Ry" med gensidig sparring med baggrund i deres metoder, erfaring og viden:

- Susanne Andersen, sygeplejerske, Fredericia Kommune – sundhedsfaglig ansvarlig i den særlige kommunale indsats i Korskærparken, Fredericia⁴
- Eugene Guribye, forskningssjef, NORCE Norwegian Research Centre, Universitetet i Kristiansand, Norge⁵
- Lisbeth Iversen, leder for samarbejdsrådet, Med Hjerte For Arendal, Norge⁶
- Matthew Snyman, film maker, Braincell Boogie/Dementia Diaries Project, Region of Kent, UK⁷

Et eksempel på aktuelle aktiviteter:

Norges Forskningsråd har et flerårigt program, "Forskning og innovasjon i kommunesektoren" (FORKOMMUNE). Programmets formål er: "FORKOMMUNE skal bidra til innovasjon ved å utvikle ny kunnskap som er relevant for kommunesektoren, i tillegg til å sørge for en bedre kobling mellom kommunesektor, forskningsmiljøer og andre kunnskapsaktører."⁸

Forskningsrådet har d. 19. februar 2019 givet en større forskningsbevilling til projektet "Modeller for medborgerskaping". Deltagere i forskningsprojektet er en række norske kommuner, herunder Oslo, Bergen, Steinkjer m.fl. samt fem norske forskningsinstitutioner. Projektets danske partner er MarselisborgCentret. Der er mulighed for at tilknytte "Folk og Forskere i Ry" til dette projekt allerede fra projektets start i løbet af foråret 2019. Indenfor projektets rammer betaler Norges Forskningsråd forskernes indsats

Gruppen af initiativtagere til stiftelse af den selvejende institution "Inger og Wagns Gård" har over flere omgange haft møde med Kim Kofod Hansen, direktør for Regional Udvikling i Region Midt, og en af hans medarbejdere, Sarah Eline Hansen. Kim Kofod Hansen mener, at der kan blive tale om projektstøtte til aktiviteterne under overskriften "Folk og Forskere i Ry" allerede i 2019. Perspektiverne i f.eks. 'fællesskaber er sundhedsskabende' ligger meget tæt op ad de prioriterede indsatsområder for Regional Udvikling.

Der er med Sarah Eline Hansen som facilitator iværksat kontaktmøder med Agro Food Centre (AFC) i Agro Food Park i Skejby med henblik på at bruge den samme ansøgningstilgang, som har sikret AFC flerårige støttebevillinger fra regionen.

Vi ønsker en tæt dialog med Skanderborg Kommune om "Folk og Forskere i Ry" og andre tilknyttede aktiviteter. Dette notat er derfor mere et dialogoplæg end en præsentation. Det siger sig selv, at detaljerede budgetter vil fremkomme gennem denne dialog. Vi vil dog gerne gøre opmærksom på, at vores hidtidige og fortsatte arbejde hele tiden sker med fokus på de muligheder, der er for deltagelse af relevante eksterne finansieringskilder. Det er det daglige sundhedsarbejde, der indeholder nye og interessante muligheder for forebyggelse og rehabilitering, der er interessant for forskerne og os.

Om MarselisborgCentret

MarselisborgCentret er etableret i et samarbejde mellem Aarhus Kommune og Region Midtjylland med det formål at udvikle et center, hvor der skabes størst mulighed for synergi mellem offentlige og private organisationer samt institutioner fra sundheds-, social- og beskæftigelsesområdet. Det er et dansk center for rehabilitering, der udvikler, forsker i og formidler rehabilitering tværfagligt og tværvideenskabeligt. National og international viden om rehabilitering opsamles systematisk, og gennem målrettet forskning og udvikling er det centrets ambition at skabe ny viden og implementere resultater om rehabilitering. Viden om rehabilitering formidles til borgere, professionelle, politikere og centrets samarbejdspartnere.⁹

Den gamle hospitalspark, som danner den fysiske ramme for MarselisborgCentret har 20 gamle og nyere bygninger, der huser godt 25 partnere: kommunale, regionale og private aktører på rehabiliteringsområdet, forskere og civilsamfundets foreninger. Parken og bygningerne ejes og udlejes af Aarhus Kommune og Region Midtjylland i fællesskab. Et fælles charter for centret tegner sammenhængen mellem aktiviteterne på centrets område.

I MarselisborgCentrets forskningsafdeling arbejder forskere og konsulenter med at udvikle og afprøve nye metoder, modeller og ideer indenfor rehabilitering. Formålet er at skabe en bedre hverdag for mennesker med nedsat funktionsevne. Afdelingen er skabt for at danne et fagligt netværk for alle, der arbejder på centret. Den er en del af DEFACTUM i Region Midtjylland og har et tæt samarbejde med REHPA, Videntcenter for Rehabilitering og Palliation. Samtidig er afdelingen forankret i Institut for Folkesundhed ved Aarhus Universitet efter samme model som universitetshospitalerne.

Forskningsklinikken for sammenhængende rehabiliteringsforløb for borgere på tværs af region og kommune er en del af afdelingen. Den har indledt et tæt samarbejde med Aarhus Universitets og VIAs social- og sundhedsfaglige uddannelser. Samarbejdet vil medføre en række bachelor- og specialeprojekter i rehabilitering og dermed give mere volumen, men også sikre en implementering af viden hos kommende bachelorer og kandidater, der får beskæftigelse indenfor rehabiliteringsområdet. Det gælder sundheds-, social- og arbejdsmarkedsområderne i den offentlige sektor, private behandlings- og hjælpesystemer såvel som forskningsmiljøerne.

SPARK (Sundhed, Park, Aktiviteter, Rehabilitering og Klimatilpasning) er projektnavnet for et nyt, levende byrum i og omkring MarselisborgCentret.¹⁰ Den gamle park bliver til en ny, offentlig park, der på den ene side imødekommer behovet for udendørs rehabiliteringsaktiviteter til centrets brugere, og på den anden side opfylder behovet for en helstøbt klimatilpasningsindsats i området. Den nye park vil blandt andet have som formål at styrke borgernes sundhed, trivsel og livskvalitet. Det gælder både de borgere, som kommer til behandling og rehabilitering på MarselisborgCentret, og de mange tusinde mennesker, der bor i det tætbefolkede nærområde.

¹ Fra Socialstyrelsens publikation, "Partnerskaber og samarbejder mellem det offentlige og civilsamfundet, 2017" Modelkapitlet udarbejdet af Helle Hygum Espersen, chefanalytiker hos VIVE (Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd) og Linda Lundgaard Andersen, professor, Roskilde Universitet. Modelementerne findes i Tabel 3, side 122.

² I Canada har Canadian Health Services Research and Foundation (CHSRF) – nu Canadian Foundation for Healthcare Improvement (CFHI) - og National Collaborating Centre for Methods and Tools (NCCMT) gennem nogle år arbejdet med mødesteder for sundhedsprofessionelle, politikere, forskere og borgere med henblik på at sikre holdbare sundhedsløsninger lokalt og nationalt.

Programmets tilgang er kendt som Knowledge Brokering – from building applied health services to supporting the adoption of innovative practices across Canadian healthcare systems.

³ <https://www.healthynhappy.org.uk>. Healthy n Happy virker i stigende grad som inspirationskilde for andre byområder i Skotland og Wales.

⁴ Susanne Andersen er tilknyttet Korskærparken/Foreningen Korskær i Fredericia som tværgående sundhedsmedarbejder og har i nogle år været projektleder for den alternative kommunale sundhedsindsats i området. Hun er drivkraften bag samarbejdsaftalen mellem beboernes foreninger og kommunen.

⁵ Eugene Guribye er blandt andet ansvarlig for aktionsforskning i samarbejdet mellem civilsamfund og den offentlige sektor i Arendal Kommune i Norge, hvor den sociale bevægelse Med Hjerter for Arendal spiller en stor rolle med aktiviteter på det sociale og det sundhedsmæssige område

⁶ www.medhjerterforarendal.no

⁷ www.matthewsnyman.com. Matthew Snyman er blandt andet hovedmanden bag bogen "Dementia Diaries", skrevet af børn om deres demente bedsteførelde, og animationsfilmen "Braincell Boogie" (<https://www.youtube.com/watch?v=93gPdrnMG8>), der begge har opnået nationale priser i UK og bliver brugt de mange britiske folkeskoler.

⁸ <https://www.forskningsradet.no/prognostikk-forkommune/Forside/1254022722212>

⁹ <https://www.marselisborgcentret.dk>

¹⁰ <https://www.marselisborgcentret.dk/spark/>